

Měnová unie bez hospodářské unie v EU: ekonomické důsledky

PhDr. Jiří Malý, Ph.D.

ředitel Institutu evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační seminář

Harmonizace fiskální a sociální politiky v EU?

Brno, 4. května 2012

Tento seminář je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dluhová a institucionální krize eurozóny

Dluhová krize v eurozóně

- od roku 2010
- ukázala na existující nedostatky v institucionálním uspořádání hospodářské a měnové unie v EU → je to zároveň institucionální krize eurozóny
- zvýraznila rozsah i důsledky rozdílů mezi ekonomikami členů eurozóny, respektive Evropské unie
- zpočátku vypadala pouze jako problém dlouhodobě předluženého a fiskální statistiky falšujícího Řecka
- nakonec přerostla v systémovou krizi eurozóny, která:
 - trpí značnými makroekonomickými rozdíly a nerovnováhami mezi svými členy
 - postrádá mechanismy řešení krizí i jejich účinné prevence
 - nedokáže vynutit od svých členů ani dodržování limitů pro rozpočtové deficity a veřejné dluhy, což je přitom základ koordinace hospodářských politik v EU
- jasně ukázala, že navzdory tomu, že zakládající smlouvy EU hovoří o hospodářské a měnové unii, ve skutečnosti vznikla pouze unie měnová, aniž by byla doplněna unií hospodářskou → podstata současných potíží eurozóny

Hospodářská a měnová unie v EU

Konstrukce hospodářské a měnové unie

- v primárním a sekundárním právu EU
 - rozsáhle a podrobně rozpracována a zakotvena měnová unie
 - hospodářská unie vymezena pouze skromně a spíše deklaratorně
- tato asymetrická konstrukce je podstatou problémů eurozóny
- měnová unie přitom nevznikla mezi malým počtem ekonomicky podobných států, což by akutní potřebu zavedení hospodářské unie snižovalo
- eurozóna má naopak velký počet členů (zpočátku 11, dnes 17), mezi nimiž existují značné ekonomické rozdíly a nerovnováhy
- ekonomická heterogenita členských zemí eurozóny podtrhuje nutnost zavedení hospodářské unie společně s unií měnovou
- vytvoření hospodářské unie je však podstatně komplikovanější proces než zavedení měnové unie

Hospodářská a měnová unie v EU

Vytvoření měnové unie

- spíše technický a organizační problém
- ve vymezené skupině států měnové unie dojde k určitému datu k:
 - zavedení jednotné měny
 - stanovení poměrů, ve kterých se směňují bývalé národní měny za jednotnou měnu a převádějí všechny ceny, mzdy a další finanční částky z bývalých národních měn na jednotnou měnu
 - vytvoření společné centrální banky, která pro státy měnové unie provádí jednotnou měnovou politiku, zejména stanovuje jednotné základní úrokové sazby pro celou měnovou unii
- na vytvoření měnové unie je snazší nalézt politickou shodu mezi vládami a parlamenty i většího počtu států, protože:
 - v první fázi fungování měnové unie se projevují spíše výhody jednotné měny (eliminace kurzového rizika, snížení transakčních nákladů, zvýšení měnové stability a snížení úrokových sazeb na úroveň celé měnové unie v původně měnově méně stabilních státech)
 - náklady či rizika jednotné měny se projevují až v pozdějším období

Hospodářská a měnová unie v EU

Vytvoření měnové unie

- že do měnové unie vstoupily i státy, pro které není z ekonomického hlediska členství v měnové unii vhodné, se obvykle ukáže až po několikaletém fungování jednotné měny
- v důsledku toho vzniklé ekonomické turbulence a problémy pak zasahují:
 - země, které se do měnové unie neměly zapojit
 - ale i země, které byly a jsou na členství v měnové unii ekonomicky zralé
- to je i případ eurozóny a její současné dluhové krize

Hospodářská a měnová unie v EU

Vytvoření hospodářské unie

- mělo by pomoci vyrovnávat či kompenzovat ekonomické rozdíly a nerovnováhy mezi členy měnové unie
- podstatně obtížnější a dlouhodobější proces než vznik měnové unie
- hospodářská unie znamená především:
 - sjednocení fiskální politiky členských států
 - sjednocení jejich daňových systémů a do značné míry i daňových sazeb
 - existenci dostatečně silného společného či federálního rozpočtu, do něhož se odvádějí společné či federální daně a z něhož se platí společné či federální výdaje
- současný společný rozpočet EU tuto definici silného společného rozpočtu nenaplňuje, protože:
 - jeho objem tvoří pouze 1 % HDP členských států Evropské unie
 - struktura jeho příjmů a výdajů je velmi neobvyklá a selektivní, nezahrnuje běžný rozsah daňových příjmů a fiskálních výdajů jako například federální rozpočty v USA či v Německu

Hospodářská a měnová unie v EU

Vytvoření hospodářské unie

- sjednocení fiskální politiky a existence dostatečně silného společného či federálního rozpočtu v rámci hospodářské unie by vyžadovala:
 - existenci společného ministerstva financí pro členské státy, které by bylo protiváhou již existující společné centrální banky v oblasti měnové politiky
 - pokrok v politické integraci členských států
- sjednocení fiskální politiky a určení okruhu společných rozpočtových příjmů a výdajů v rámci hospodářské unie by s sebou neslo tlak na:
 - značnou míru sjednocení sociálních systémů a sociální politiky členských států, protože:
 - mezi rozpočtové příjmy patří také sociální a zdravotní pojištění
 - sociální a zdravotní výdaje náleží k největším výdajovým položkám v rámci veřejných rozpočtů
 - určitou harmonizaci struktury orgánů státní správy v členských zemích
 - určité vyrovnávání rozdílů mezi platy ve veřejném sektoru jednotlivých členských států, s obtížně předvídatelnými důsledky pro následný vývoj mezd v soukromém sektoru

Hospodářská a měnová unie v EU

Vznik eurozóny v roce 1999

- aktérům bylo zřejmé, že:
 - na základě práva EU fakticky vzniká pouze měnová unie bez opory v unii hospodářské
 - toto institucionální uspořádání není dlouhodobě udržitelné a může vést k ekonomickým problémům a nerovnováhám v eurozóně
 - zavedení měnové unie je prakticky a technicky snazší možnost
 - existuje politická neochota i neprůchodnost postoupit v užší fiskální integraci a vytváření hospodářské unie
- šlo se cestou nejmenšího odporu a fakticky v EU vznikla jen měnová unie
- vytvoření hospodářské unie bylo sice také deklarováno, avšak v realitě byl pouze zaveden Pakt stability a růstu:
 - měl zabránit existenci nadměrných schodků veřejných financí v členských státech eurozóny, tj. udržet deficity veřejných rozpočtů pod 3 % HDP a veřejné dluhy pod 60 % HDP
 - cíle Paktu stability a růstu se však nepodařilo naplnit
- o sjednocování fiskálních politik členských států, o postupu k fiskální unii, respektive k hospodářské unii nebyla v dokumentech EU řeč
- problém postupu ke skutečné fiskální či hospodářské unii se odložil do budoucnosti, až přijde krizová situace, pod jejímž tlakem se tento problém bude muset řešit

Hospodářská a měnová unie v EU

Vznik eurozóny v roce 1999

- nižší váha ekonomických faktorů v porovnání s politickými při rozhodování o vzniku eurozóny
- spěch v průběhu tohoto procesu
- prohlášení předních evropských politických představitelů při startu měnové unie ukazují na to, že vznik eura:
 - byl především politickým rozhodnutím
 - sledoval zejména politické cíle v podobě užší evropské integrace a vytvoření jednotnějšího politického a ekonomického celku v Evropě, který by byl rovnocenným partnerem světových velmocí, v té době především USA

Hospodářská a měnová unie v EU

Vznik eurozóny v roce 1999

- *„Jednotná měna je ve své podstatě rozhodnutím politického charakteru... Potřebujeme sjednocenou Evropu. Nesmíme nikdy zapomenout na to, že euro je nástrojem tohoto projektu.“*
Felipe González, bývalý španělský premiér, květen 1998
- *„Naše budoucnost začíná 1. lednem 1999. Euro je evropským klíčem do 21. století. Éra nezávislých národních fiskálních a hospodářských politik skončila.“*
Gerhard Schröder, bývalý německý kancléř, listopad 1998
- *„Dvěma pilíři národního státu jsou meč a měna. Tomu je teď konec.“*
Romano Prodi, bývalý předseda Evropské komise, 9. dubna 1999,
Financial Times
- *„Historickým významem eura je vytvořit ve světě bipolární ekonomiku.“*
Romano Prodi, bývalý předseda Evropské komise, 1. ledna 2002,
rozhovor pro CNN

Hospodářská a měnová unie v EU

Vyhodnocování způsobilosti zemí k přijetí eura

- do značné míry formalistické
- státy vstupující do eurozóny sice musely splnit pět konvergenčních kritérií stanovujících maximální přípustné hodnoty:
 - míry inflace
 - dlouhodobých úrokových sazeb
 - salda veřejných rozpočtů
 - veřejného dluhu
 - fluktuace měnových kurzů
- mnohdy však byl uplatňován volnější výklad konvergenčních kritérií
- nebyla dostatečně zkoumána schopnost států dlouhodobě udržet požadované hodnoty konvergenčních kritérií
- spíše krátkodobý pohled při přijímání států do eurozóny → přijmout země, které aktuálně plní konvergenční kritéria, a pak se uvidí
- to mělo nakonec své nepříznivé ekonomické důsledky

Hospodářská a měnová unie v EU

Chtějí členské státy EU vytvořit hospodářskou unii?

- dluhová krize v eurozóně
 - typ krize, s jejímž příchodem se při vzniku eurozóny počítalo s tím, že pod jejím tlakem se bude řešit problém postupu ke skutečné fiskální či hospodářské unii
 - její rozměr překvapil všechny zúčastněné aktéry
 - přijímání řešení proto není snadné ani přímočaré
- je otázkou, jestli se skutečně podaří vytvořit funkční hospodářskou unii v EU, která je podmínkou dlouhodobé udržitelnosti unie měnové
- vyžadovalo by to totiž pokrok v harmonizaci a integraci fiskální a následně i sociální politiky v rámci EU
- není jisté:
 - nakolik jsou takovému vývoji nakloněny vlády členských zemí EU
 - nakolik jsou takový vývoj ochotni akceptovat voliči v zemích EU
 - jestli k takovému vývoji vůbec existují mezi členskými státy EU adekvátní podmínky či předpoklady

Hospodářská a měnová unie v EU

Chtějí členské státy EU vytvořit hospodářskou unii?

- probíhají diskuse o vhodnosti měnové integrace pro různé členské země v rámci EU, o podmínkách existence měnové unie a její dlouhodobé udržitelnosti
- tyto diskuse mají svou ekonomickou i politickou dimenzi
- ekonomická dimenze:
 - rozборы ekonomických podmínek, za kterých mohou členské země EU používat jednotnou měnu
 - analýzy rozdílů v ekonomickém vývoji mezi členskými státy eurozóny
 - rozборы podmínek a předpokladů členství ekonomicky odlišných zemí v měnové unii
 - rozборы pravidel a institucí umožňujících dlouhodobé hladké fungování měnové unie
 - analýzy ekonomických a sociálních důsledků existence jednotné evropské měny
 - analýzy turbulencí a nerovnováh v eurozóně, které způsobila nebo zvýraznila globální finanční a ekonomická krize v letech 2008-2009 a následná dluhová krize v eurozóně od roku 2010

Hospodářská a měnová unie v EU

Chtějí členské státy EU vytvořit hospodářskou unii?

- politická dimenze:
 - zřetelný rozdíl v pohledu zastánců a odpůrců hlubší evropské integrace na přínosy a rizika existence jednotné měny euro i na řešení současných pnutí v eurozóně
 - odpůrci hlubší integrace vidí dvě možná řešení:
 - vystoupení problémových zemí z eurozóny, tj. zmenšení geografického rozsahu měnové unie
 - úplný zánik eura a návrat všech zemí měnové unie k národním měnám
 - zastánci hlubší evropské integrace preferují:
 - zachování současného rozsahu eurozóny a případně její další budoucí rozšiřování
 - postup směrem k fiskální a hospodářské unii v EU
 - postup k politické integraci EU

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

- Euroskeptičtí ekonomové
 - nejsou příznivci užší evropské integrace, a tedy ani měnové unie, protože ta je jedním z pilířů prohlubování integrace EU
 - přesto, nebo právě proto vyhotovují nejlepší a nejrozsáhlejší analýzy rizik a nákladů existence měnové unie bez fiskální či hospodářské unie
 - jejich analýzy jsou většinou dobře zacílené a vyargumentované
 - touto problematikou se zabývají dlouhodobě, tj. nezávisle na současné dluhové krizi v eurozóně
 - současná dluhová krize v eurozóně ukazuje na platnost řady jejich připomínek a závěrů

Euro a jeho budoucnost: pohled z budoucí členské země (přednáška prezidenta ČR Václava Klause, CATO Institute, Washington, 20. listopadu 2003)

- poměrně rozsáhlý pohled euroskeptika na možná rizika a náklady existence eurozóny
- vybíráme části, které se týkají rizik a nákladů existence měnové unie bez doplňku v podobě fiskální či hospodářské unie

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

Euro a jeho budoucnost: pohled z budoucí členské země (přednáška prezidenta ČR Václava Klause, CATO Institute, Washington, 20. listopadu 2003)

- Hnací silou evropského měnového sjednocování je a vždy byla výhradně politická, nikoliv ekonomická motivace.
- Ekonomické argumenty bývají marginalizovány nebo jsou používány jen velmi povrchně. Dominantní vždy byla politická ambice.
- Euro bylo vždy považováno za užitečný nástroj pro vytvoření Evropské politické unie.
- Podmínky optimální měnové oblasti formulované *Robertem Mundellem* (1961) jsou známé. Jejich naplnění zaručuje příznivou rovnováhu mezi náklady a přínosy měnové unie, jejich nenaplnění nikoliv. Patří mezi ně:
 - dostatečná úroveň mobility pracovních sil mezi jednotlivými částmi měnové unie
 - co nejmenší úroveň mzdové rigidity uvnitř jednotlivých zemí
 - obdobné vybavení přírodními zdroji a symetrie exogenních pozitivních a negativních šoků
 - existence přiměřeného mechanismu fiskálních kompenzací

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

Euro a jeho budoucnost: pohled z budoucí členské země (přednáška prezidenta ČR Václava Klause, CATO Institute, Washington, 20. listopadu 2003)

- Podmínky optimální měnové oblasti nejsou v Evropě v současnosti naplněny:
 - mobilita pracovních sil je relativně velmi nízká a potřebná flexibilita mezd a cen směrem dolů takřka neexistuje
 - rigidita evropského trhu práce je všeobecně známá a dostatečně zdokumentovaná, což je v kontradikci se základním požadavkem ekonomické teorie, který říká, že kde neexistuje mobilita a propojenost trhu práce, je potřeba mít flexibilní měnové kurzy
 - asymetrické pozitivní a negativní šoky se v Evropě objevují stále znovu, což není nijak překvapivé, protože země eurozóny odlišné jsou
 - velikost fiskálních transferů na úrovni eurozóny je nicméně velmi malá
 - mezi členy EU sice existuje určitá míra mezinárodní solidarity, její úroveň je ale nesrovnatelná s mírou solidarity uvnitř národních států

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

Euro a jeho budoucnost: pohled z budoucí členské země (přednáška prezidenta ČR Václava Klause, CATO Institute, Washington, 20. listopadu 2003)

- Eliminace dvou důležitých proměnných hospodářské politiky – úrokové míry a měnového kurzu – znamená:
 - spoléhání se na učebnicově dokonalou míru flexibility na mikroúrovni
 - nebo připravenost na velké fluktuace reálného HDP
 - nebo očekávání výrazného nárůstu fiskálních transferů uvnitř měnové unie
- Učebnicově dokonalá flexibilita na mikroúrovni však v evropské realitě ani zdaleka neexistuje. Nepružnost domácích cen a mezd vyžaduje, aby mechanismem pro absorpci šoků zůstal měnový kurz.
- Je snazší, jak uvádí *B. McTeer (2002)*, „aby se měnový kurz přizpůsobil ekonomice a hospodářské politice, než aby se ekonomika a hospodářská politika přizpůsobovala zafixovanému měnovému kurzu“.

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

Euro a jeho budoucnost: pohled z budoucí členské země (přednáška prezidenta ČR Václava Klause, CATO Institute, Washington, 20. listopadu 2003)

- Jednotná měna bez fiskální unifikace vytváří prostředí pro fiskální nezodpovědnost. Dokonce by se dalo hovořit o fiskálním černém pasažérovi.
- Má-li země vlastní měnu, fiskální neodpovědnost je následována trestem. Takový trest ale nenásleduje uvnitř současné eurozóny, kde je odlišná měnová a fiskální zodpovědnost.
- Jakýkoliv problém v eurozóně bude v budoucnu interpretován jako důsledek nedostatečné harmonizace (jen formální unifikace měny), což povede k další vlně plíživé harmonizace.
- Německý ministr financí *Hans Eichel* to pro *Sunday Times* z 23. prosince 2001 řekl jasně: „Měnová unie se rozpadne, pokud ji nedotáhneme do důsledků. Jsem přesvědčen, že potřebujeme jednotný daňový systém.“

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

Euro a jeho budoucnost: pohled z budoucí členské země (přednáška prezidenta ČR Václava Klause, CATO Institute, Washington, 20. listopadu 2003)

- Rigidita měnové unie a narůstající implicitní makroekonomická nerovnováha bude blokovat reálnou konvergenci a vytvoří „transferové ekonomiky“ (jako se to stalo východnímu Německu po sjednocení – viz *H. W. Sinn, F. Westermann, 2001*), které ovšem budou muset přežívat bez vysokých fiskálních transferů, protože ty nejsou v současné EU k dispozici.
- Euro tady je a bude. Neočekávám jeho kolaps.
- Očekávám však, že udržení evropské jednotné měny bude nákladné v podobě nižšího ekonomického růstu a v podobě nevyhnutelných fiskálních transferů určených na kompenzování slabších členů.
- Dokonce může vyvolat pnutí mezi členy, které by jinak nemuselo vzniknout. To bychom měli mít stále na zřeteli.

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

- řada rizik a nákladů existence eura zmiňovaných v uvedené přednášce se skutečně projevila v době globální finanční a ekonomické krize v letech 2008-2009 i při dluhové krizi v eurozóně od roku 2010
- eurozóna neměla nastaveny mechanismy pro vyrovnávání ekonomického vývoje mezi svými silnějšími a slabšími členy, respektive pro řešení jejich makroekonomických a fiskálních nerovnováh, což se projevilo jako problém právě v krizovém období
- potvrdilo to skutečnost, že motivace evropské měnové integrace byla převážně politická
- v rámci eurozóny neexistovala (a dosud neexistuje) společná fiskální politika, která je přitom nezbytným doplněním jednotné měnové politiky v rámci měnové unie
- neexistoval proto přiměřený mechanismus fiskálních kompenzací pro slabší členy měnové unie
- tento mechanismus se v současné době sice v určité podobě vytváří, avšak stále se nejedná o standardní společnou fiskální politiku pro eurozónu, tak jak ji známe z federativních států
- v rámci eurozóny se projevila problém fiskálního černého pasažéra, který dále umocnil fiskální nerovnováhy v některých členských státech měnové unie

Měnová unie bez hospodářské unie: rizika a náklady

Důsledky asymetrické konstrukce hospodářské a měnové unie v EU

- globální finanční a ekonomická krize v letech 2008-2009 vyvolala či zvýraznila pnutí mezi členy měnové unie
- následná dluhová krize v eurozóně od roku 2010 pak tento problém plně odhalila
- krize také ukázala, že fiskální transfery na kompenzování slabších členů eurozóny jsou nevyhnutelné, pokud se nemá měnová unie rozpadnout

Další integrace, nebo rozpad eurozóny?

Opatření proti dluhové krizi v eurozóně

- k odvrácení akutního nebezpečí vyplývajícího z dluhové krize → zabránit státnímu bankrotu některých členů eurozóny
 - dočasné záchranné mechanismy Evropské unie a eurozóny k podpoře členských zemí v závažných ekonomických problémech
 - Evropský mechanismus finanční stabilizace
 - Evropský nástroj finanční stability
 - » schváleny záchranné programy v hodnotě 403 mld. EUR:
 - » dva pro Řecko – 110 mld. EUR a 130 mld. EUR
 - » jeden pro Irsko – 85 mld. EUR
 - » jeden pro Portugalsko – 78 mld. EUR
- ke zlepšení institucionálního rámce eurozóny → snížit riziko vzniku podobné krize v budoucnosti, zlepšit schopnost podobnou krizi řešit
 - stálý záchranný mechanismus Evropské unie k finanční podpoře členských států ohrožených závažnými ekonomickými problémy
 - Evropský mechanismus stability
 - » k jeho ustavení dojde na základě novelizace článku 136 Smlouvy o fungování Evropské unie
 - » ve fázi ratifikace

Další integrace, nebo rozpad eurozóny?

Opatření proti dluhové krizi v eurozóně

- ke zlepšení institucionálního rámce eurozóny → snížit riziko vzniku podobné krize v budoucnosti, zlepšit schopnost podobnou krizi řešit
 - six pack – šest legislativních opatření – zpřísnění rozpočtového dohledu v eurozóně, zavedení makroekonomického dohledu v EU
 - novelizace dvou nařízení, která tvoří preventivní a nápravnou část Paktu stability a růstu jako nástroje rozpočtového dohledu
 - nařízení k posílení rozpočtového dohledu v eurozóně
 - směrnice zpřísňující požadavky na rozpočtové rámce členských států EU
 - nařízení zavádějící makroekonomický dohled v EU
 - nařízení k posílení makroekonomického dohledu v eurozóně
 - vstoupil v účinnost v prosinci 2011
 - two pack – návrhy dvou nařízení
 - zpřísnění dohledu nad zeměmi čerpajícími finanční pomoc ze záchranných mechanismů Evropské unie a eurozóny
 - zpřísnění pravidel pro státy nacházející se v proceduře při nadměrném schodku
 - ve fázi přijímání

Další integrace, nebo rozpad eurozóny?

Opatření proti dluhové krizi v eurozóně

- ke zlepšení institucionálního rámce eurozóny → snížit riziko vzniku podobné krize v budoucnosti, zlepšit schopnost podobnou krizi řešit
 - Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii
 - podepsána 25 z 27 členských států EU (výjimkou Velká Británie a Česká republika) počátkem března 2012, nyní ve fázi ratifikace
 - potvrzuje a rozšiřuje předchozí již přijaté přísnější závazky pro členy EU a eurozóny v oblasti rozpočtového dohledu
 - nutnost udržovat vyrovnané nebo přebytkové veřejné rozpočty, tj. povinnost mít strukturální rozpočtové deficity nižší než 0,5 % HDP
 - země s veřejným dluhem výrazně nižším než 60 % HDP a s nízkými riziky pro dlouhodobou udržitelnost veřejných financí mohou mít strukturální rozpočtové deficity nižší než 1 % HDP
 - povinnost členů EU zavést výše uvedená rozpočtová pravidla do svého národního práva, nejlépe formou ústavního zákona
 - ratifikace Smlouvy ze strany členské země je podmínkou pro to, aby tato členská země mohla čerpat finanční pomoc z Evropského mechanismu stability

Další integrace, nebo rozpad eurozóny?

Opatření proti dluhové krizi v eurozóně

- nejedná se o zásadní krok k fiskální či hospodářské unii v EU, která by doplnila unii měnovou
- nevedou se žádná intenzivní jednání ani se nerealizují kroky směrem ke:
 - sjednocení fiskální politiky členských států Evropské unie, respektive eurozóny
 - sjednocení jejich daňových systémů a do značné míry i daňových sazeb
 - zavedení dostatečně silného společného či federálního rozpočtu eurozóny, do něhož by se odváděly společné či federální daně a z něhož by se platilo široké spektrum společných či federálních výdajů, jako je tomu ve federativních státech
- tématem dne není sjednocování sociálních systémů a sociální politiky členských států eurozóny
- na obzoru se nerýsuje vznik společného ministerstva financí pro členské státy eurozóny, které by bylo protiváhou již existující společné centrální banky v oblasti měnové politiky

Další integrace, nebo rozpad eurozóny?

Opatření proti dluhové krizi v eurozóně

- je otázkou, nakolik budou dosud přijatá opatření stačit k dlouhodobé udržitelnosti měnové unie v EU
- nijak neřeší existující makroekonomické rozdíly a nerovnováhy mezi členy eurozóny
- jsou pouhou náhražkou za fiskální či hospodářskou unii členských států eurozóny, k jejímuž zavedení neexistuje vůle ze strany politiků zemí EU ani jejich voličů
- při existenci významných ekonomických rozdílů mezi současnými 17 členy eurozóny je však měnová unie bez fiskální a hospodářské unie do budoucna neudržitelná
- pokud nebude fiskální či hospodářská unie v EU vytvořena, rýsují se tři scénáře budoucnosti eurozóny:
 - permanentní krize měnové unie
 - zánik eura a návrat k národním měnám
 - zmenšení geografického rozsahu eurozóny pouze na ty země, které mají podobné ekonomické parametry

Děkuji za pozornost